

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1987 m. balandžio mėn. 11 d. / April 11, 1987 Nr. 71(15)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Naujas lietuviškas filmas pagal Sartre'o pjesę

Lietuvos kino studija pagal Maskvos užsakymą padovanojo „tarybiniam pasauliui“ naują filmą, pavadintą „Tiktai tiesa“. Iš *Literatūros ir meno* (1986.VIII.23) puslapių į mus žvelgia filmo kūrėjai: režisierius Arūnas Žebriūnas, operatorius Jonas Gričius, aktoriai Chada-ravičius, Budraitis, Masiulis ir kiti. Filmas ne bet koks – pagamintas pagal žymiojo filosofo ir dramaturgo Jean-Paul Sartre pjesę „Nekrasovas“.

Ar ne gražiai visa tai skamba? Lietuvos kino menas, pasaulinė literatūra, vaisingas kultūrinis bendravimas tarp tarybinio centro ir respublikos. Be to, kaip mus informuoja *Literatūra ir menas*, filmas aktualus. Jis rodo, kaip buržuazinė spauda begėdiškai dergė ir nenustojusi dergusi Sovietų Sąjungą. Tai tvirtina ne koks „tarybinis“ pareiškimas, o garsus buržuazinis rašytojas Sartre. Pacituojami ir amžinatis Iljos Ehrenburgo žodžiai apie „pažangų“ Sartre'ą, jo pjesę, ir tą nelemtą buržuazinę spaudą. Amžinatis Sartre'o žodžių straipsnyje kažkodėl nerandame...

Štai į lietuvišką ekraną įvestos Sartre'o pjesės turinys. Sensacijomis mintantis Paryžiaus dienraštis itikina vietinį aferistą suvaidinti neva i Vakarus pabėgusį Sovietų Sąjungos vidaus reikalų ministrą Nekrasovą. Jo lūpomis dienraštis palieja visą seriją „bjaurių šmeižtų“: kad Sovietų Sąjungoje vyksta politiniai „valymai“, kad sovietiniai valdovai sudarinėja savo priešų sąrašus, užpildinėja kitas šalis, o sovietiniai piliečiai neva turi grumtis su visokiais nepritekliais, ilgai stovėti eilėse prie parduotuvių. Tas „nešvarus samokslas“ sužlunga, kai Sovietų Sąjungoje pasirodo tikrasis Nekrasovas.

Visa to išsklaidius, ar nereikėtų leisti pasisakyti pačiam Sartre'ui ir istorijai? Jo pjesė buvo parašyta ir pastatyta prieš pat Stalino mirtį, autoriui ypatingu laiku, kurį jis po dvidešimties metų taip aprašė: „Ketverius metus buvau prancūzų kompartijos pakeleivis. Galvojau, kad partijos pseudoidėjose yra tiesos ir kad jų idiotizmas tėra paviršutinis. Tada maniau, kad kompartija yra darbininkų partija. Aš klydau“.

Rašydamas „Nekrasovą“, Sartre tylėjo apie Stalino terorą ir teisingo jo konclagerius. Tais patčiais 1951-ais metais Lietuvos scenoje neseniai matytas Albert Camus išspausdino savo knygą „Sukilėlis“, kurioje jis kalbėjo, kad totalitarizmas iškreipia revoliucinį idealą ir teisinga masinę žmogžudystę. Sartre pasmerkė šią knygą ir Camus idėjas. 1954 metais, oficialaus apsilankymo Sovietų Sąjungoje metu, Sartre paskelbė, jog tai laisviausia šalis visame pasaulyje... (Po 20-ties metų tai prisi-

minęs, jis pareiškė: „Tada uždraudžiau sau galvoti, kad ten yra kas blogo“.)

Sartre nustojo buvęs komunistų partijos pakeleiviu 1956 metais, kai Sovietų Sąjunga užpuolė Vengriją. Jis pasmerkė Maskvos agresiją ir nutraukė ryšius su komunistų partija.

1968 metais Sartre dar iškalbiau pasmerkė Čekoslovakijos užpuolimą. Maskvos režimą jis pavadino „galybės geismo apšėdusiu biurokratų hierarchija“; tie biurokratai žiūrį į žmones kaip į daiktus. Sovietinį „socializmą“ jis pavadino „konclageriniu socializmu“. Sartre išjuokė oficialųjį melą, kurio pasitvėręs Chruščiovas mėgino „išaiškinti“ stalinizmą kaip „asmenybės kulto“ padarinį. Taip, Stalinas buvo nedorėlis – kalbėjo Sartre – bet kaip jis buvo iškeltas ir pasodintas į sostą ir kaip jis, sovietinės visuomenės remiamas, visą ketvirtį šimtmečio valdė šalį? Po Čekoslovakijos užpuolimo, pabrėžė prancūzų rašytojas, „reikia atsiskirti reformizmo iliuzijų – sovietinės santvarkos mašinos neįmanoma sutaisyti; žmonės turi ją pagriebti ir išmesti į šiukšlyną“.

Taip apie sovietinę santvarką kalbėjo Jean-Paul Sartre, kurio pjesę dabar nufilmavo Lietuvos kino studija. Apie šiuos rašytojo įsitikinimus filmo gamintojai ir Lietuvos oficialioji spauda tyli. Atrodo, tikimasi, kad izoliuoti

Lietuvos kino studijos filmo „Tiktai tiesa“ režisierius A. Žebriūnas, aktoriai A. Masiulis ir operatorius J. Gričius.

Apie kuklius ir ypatingus žmones

PRANAS VISVYDAS

Antanas Vaičiulaitis. **VIDURNAKTIS PRIE ŠEIMENOS.** Noveles ir apsakymai. Chicago: Ateities literatūros fondas, 1986. Viršelis Jono Kuprio. Spausdino „Draugo“ spaustuvė. 132 psl. Kaina – 7 dol. Gaunama „Drauge“.

Taip jau yra – kuo itaigesnė knyga, tuo sunkiau ją aptarti. Dar sunkiau parašyti recenzijos pirmą sakinį. Po ranka guli ką tik perskaitytas Antano Vaičiulaičio novelių ir apsakymų rinkinys *Vidurnaktis prie šeimos*. Kažkodėl knietį, lyg ir nenusileidžiant autoriui, rašini įrgi pradėti pagaunančiu sakiniu. Bet kaip? Čia visa nelemtis – tas „kaip“ išsprūsta kaip lydeka iš Uršulės glėbio Apsuoto ežere.

Novelė „Ežerai“ prasideda Uršulės būda nusakančiu vaizdu: „Ežerai, ežerėliai, ežerai“, dainuoja Uršulė, traukdama liną iš kuodelio. Atlaši, ji verpia, leidama siūlą, lygu lygutėlį, be jokio spalio“.

Iš karto matome gyvastingą, miklią verpėją, nors jos dainavimas daugiau panašus į pelėdos ūkavimą. Ji nepaprastai myli savo sergancią motiną. Tą meilę irodo herojišku žygiu. Šalčiams atleidus, kai ežero ledas yra nesaugus, sužinojusi, kad motina miršta, tuoj pat gula ant žlugto

lietuvių prarys šį ankstyvą Sartre'o fragmentą ir nepatirs, ką jis iš tikrųjų galvojo nuo 1956 metų iki savo mirties. Pasirodo, kad talentingieji mūsų režisieriai, operatoriai ir aktoriai pagaminę politinės pornografijos kūrinių apie Stalino laikus, dvelkiantį tu laikų nostalgija. Pagal Maskvos užsakymą...

kž

lentos ir varosi per lūžtantį ledą namų link, kad kuo greičiau būtų šalia mirstančios.

O štai žodžiais taupus, bet vasariškai erdvus paveikslas novelės „Tarp šieno pradalgijų“, pirmame sakinyje: „Už klėtis auga vėsnų ir obelių sodas, o už jo, prie pat medinės tvoros, baltuoja trys beržai“.

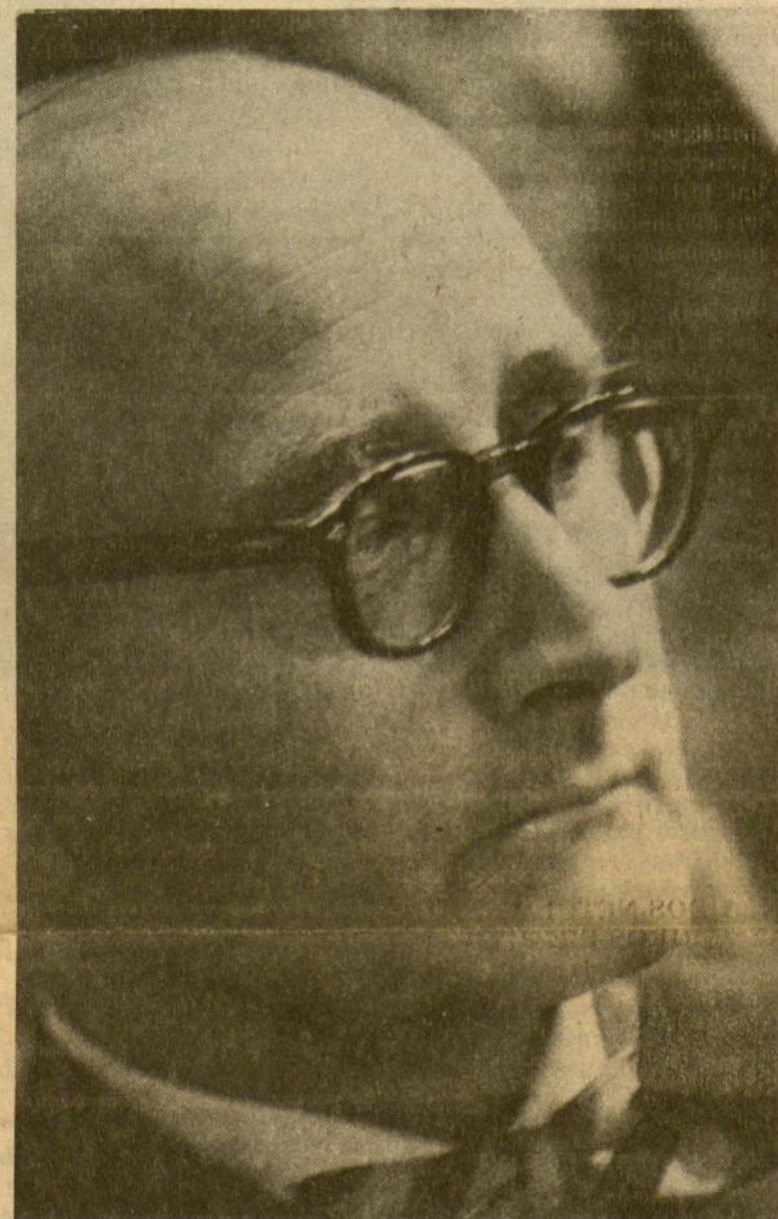
Jokio semantinio puošnumo. Tik eilė raiškių daiktavardžių ir ritminga, sklandi sakinio eufonija. Pasakojama apie mergaitę Zuzaną, kuri, būdama devynerių metų, nukrito nuo vežimo ir atsitrenkė į akmenį. Liko suluošinta kuprelė. Dabar traukiasi nuo jaunimo pasilinksminimų. Mėgsta būti viena laukuose. Sykį, kai ji daužė pradalgę, ją užkalbino praeinantis studentas, žodžių rinkėjas: „Padėk Diev, mergyte! Abu sąmojingai pasikalba apie žodžius. Studentas atsiveikines nueina girios pusėn. Prabėga metai. Mergina negali užmiršti ano susitikimo. Tebesvajoja laukuose. Žiūri į vieškelį: ar „atsvyr“ ruos jis pro aliusnius ir vėl užkalbina ją, lyg draugas“.

Kai kam ši novelė gali atrodyti gaudoka. Tačiau gyvenimo šviesos čia nestinga. Palankumo jausmas permelkia skaitytoją. Džiaugiesi, kad kuprelės nedalia skaidrina motinos meilę, gimtinės gamta ir toji trumpa pažintis su lietuviškų žodžių rinkėju. „Mėlynas ir geras buvo jo žvilgsnis“. Zuzana nenori tikėti tuo, kad studentas prigerė, „žiemą jūžęs Vistycio ežere“.

Linksmiai nuteikia kūriny „Aš padainuosiu dainą dainele“. Čia komiškais spalvomis tapomas mūsų kaimo idiržęs konservatyvumas. Jaunas muzikuojantis klebonas, senųjų liaudies dainų mylėtojas, kad ir labai geras, nepatinka parapičiams dėl savo naujoviškos, atlaidžios elgsenos. Pakeisti jį kitu pas vyskupą vyksta delegacija. Skelvys išdėsto „akalencijai“ priežastį: dabartinis klebonas per geras „mes tokio neverti... Atsiųskit kietesnį, kuris mus išbartų, net vėzdą paimtų“.

Naivuoliškai juokinga situacija vėliau nukrypsta atgailos pusėn. Jaunasis klebonas išsikelia į mažą parapijęlę tarp girių. Dvi kūmūtės, dalyvavusios minėtoje delegacijoje, susigraudinusios gailiai. Valerija pasakoja Kunigundai išsikraustymo smulkmenas: kaip kunigas nuskubėjęs atgal į kleboniją. „Ir pasakyk tu man, ką jis ten pamiršo? Aure, išeina, prisipaules kankles prie širdies, lyg kūdikį“. Ji visą vakarą ir naktį verkusi: „Tai va ką padarė, sesele“.

Žiemos speigo žvabumu prasideda ir baigiasi meilės istorija „Vieversė“. Kai kurių epizodų atmosfera primena Thomas Hardy apsakas. Laikinai atsiskyrė kuklūs įsimylėjęliai Justinas ir Onutė (jo pravardžiuojama Vieversė), po metų vėl susitikę pergyvena staigų visišką atsiskyrimo skausmą. Pasiryžęs į vestį ir jau su džiaugsmu pasiekęs tėviškę, Justinas, kai Onutė išbėgusi jo pasitikti nusimauna pirštine, pamato: „Ant jos piršto, nuo nusileidžiančios saulės raudonas kaip kraujas, sužvilgo vedybų žiedas, storas, auksinis“. Jo nesulaukdamas,

Antanas Vaičiulaitis

Nuotrauka Vytauto Maželio

tėvui sunegalavus, Onutė turėjo ištekti. Suprantama, baisus smūgis mylinčiam jaunuoliui. Jam nereikia jos paguodos. Meilę praradęs, jis grįžta atgal.

Istorija nesibaigia rezignacija. Nors dvasia ir kausto speigas, herojus nepalūžta: liaujasi sielvarte gramzdinę pasaulį. Justinui tariai smuklininko žodžiai – „Pagaliau nubudai, o miegojai kaip meška žiemą“ – nuskamba prisikėlimo gaida.

Aplamai šis naujas, puslapių santūrus Vaičiulaičio beletristinis įnašas nėra praradęs ankstyvesnio gaivumo, nepaisant to, kad tematika nenauja. Skaitytojų labai tebetriumfuoja žodinis minimalizmas.

Vėl susiduriame su pirmųjų kaimu, lig šiol nuodugniausiai pavaizduotu lietuvių raštuose. Tie patys paprasti žmonės, su savo kasdiene buitimi, šviesiais ir tamsiais momentais, tikėjimu ir konservatyvizmu; pasakiška vaikystė, drovia jaunystės meilė, senoliška išmintimi...

O vis dėlto ir išvaikšiotėje žemėje gyvenimas, Vaičiulaičio lyriškumo ir kalbos nuovokos palytėtas, nušvinta žmogiškais varsomis. Į jų kompozicinius derinius skaitytojas mielai

nukreipia savo mintis ir jausmus. Kaip geras pasakotojas, autorius išgyvena naują jomybių. Pravartu prisiminti Rimvydo Šilbajorio, rašiusio apie „Lietuvių novelę“ knygoje *Lietuvių literatūra svetur*, gan taiklia išvadą: „Pas Vaičiulaitį yra daug tokių kuklių žmogelių su paslėptomis dvasios turtais – turtais, kurie, tiesą pasakius, neimponuoja tiems, kurie nesupranta krintančio lapo didybės“.

Žinoma, tie kuklūs žmonės su savo paslaptimis nebūtų įdomūs, jeigu beletristas nesugebėtų išgauti iš jų pasaulio būdingas detales. Jau iš ankščiau pacituotų ištraukų matome, kiek daug meniškų gyvybės į sakinį atneša vaizdingas konkretumas.

Štai anekdotiškoje istorijoje „Vyskupo tėvas“ aprašomi du ūkininkai Baltrus ir Simanas, „panašūs kaip du žirniai ankštyje“. Klebonas susimaišęs pakviečia paršiuko valgyti ne vyskupo tėvą Simaną, bet Baltrų, kurio „sūnus Edmundas prašvilpė valdžios pinigais“. Kol paaiškėja klaida, klebono ir Baltraus pokalbis yra pasiutusiai juokingas.

„Vidudienio kaitroj“ skaitome: „Avys buvo susimetusios į krūvą,

nuleidusios galvas. Prie jų glaudėsi eriukai. Tarpais visos krūptelėdavo, lyg pačios savo pačių išsigandusios, ir sudrebėdavo tirstos jų sruogos“.

Pasakoje „Motiejaus šuliny“ prajuokina pastaba, kaip vargšo Motiejaus surastas mieste mokytojas vyresnysis valgė: „Rado jį geriantį arbatą ir kramsojantį dešrą, kuri turėjo būti kieta, nes, kaip matė Motiejus, kasnį anas nurijo tik iš trečio sykio“.

Rinkinys sudarytas iš dviejų dalių. Pirmoje – dešimt įvairaus ilgumo apsakymų, kurių kelis galima pavadinti novelėmis; antroje – penkios legendos bei literatūrinės pasakos: „Šventas Euristėjas Stulpininkas“ (1985), „Trys pušys ant Kernuvių kalno“ (1981), „Žygimanto Tidiko istorija“ (1985), „Motiejaus šuliny“ (1985) ir „Žibutė ir jos gulbė“ (1986). Novelė „Vieversė“ ir apsakymas „Budėtojas ir kelevė“ parašytos pernai. „Ežerai“ – 1972, „Upė teka“ – 1952. Likę kūriniai nepaženklinti datomis.

Remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos žodynu*, sunkiusupaisyti, kurį pasakojimą vadinti novele, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo neilga matą. Tuo tarpu pirmoje dalyje įdėtame vaiko išpūdių cikle, kurį – apsakymu. Žodyne novelė apibūdinama: nedidelis prozos kūrinys; apsakymas: trumpas grožinės prozos kūrinys. Čia jau reikia griebtis graikų sofistikos, kad paaiškėtų, kuo skiriasi „nedidelis“ nuo „trumpo“ šiuo atveju. Manyčiau, kad „nedidelis“ pažymi novelės mažą apimtį, o „trumpas“ – apsakymo

John Singer Sargent (1856-1925)

ISPŪDŽIAI IŠ JO MENO PARODOS

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Nuo šių metų vasario 7 iki balandžio 19 dienos Chicago Meno institute vyksta amerikiečių dailininko John Singer Sargent didžiulė apžvalginė meno kūrinių paroda, su 168 darbais. Nors šis menininkas pasižymėjo kaip portretistas, tačiau savo kūrybą pajavino peizažais ir vaizdais iš Venecijos, Ispanijos, Šveicarijos, Egipto ir Amerikos Vakarų.

Dailininkas Sargent (1856 - 1925) gimė Florencijoje, užaugęs Europoje buvo tikras kosmopolitas – daug keliavo, susipažino su Europos menu ir architektūra, išmoko daug kalbų. Jo tėvas dr. FitzWilliam Sargent, iš Philadelphijos, vadovavo jam mokslui, o motina Mary, pati būdama akvarelistė, padarė sūnų tapybai ir muzikai. Dailininkas pradėjo meno mokytis Florencijos meno akademijoje, vėliau Paryžiuje pas portretistą Carolus-Duran ir Ecole des Beaux-Arts. Paryžiuje jis nuolat dalyvavo Salon parodose, o kai 1884 metais jis išstatė savo portretą „Madame X“, susilaukė tokios audringos kritikos, kad jis išsikėlė nuolatiniam apsigyvenimui į Londoną. Kritikai šį jo paveikslą, su juoda iškirpta suknele stovinčios moters portretą, pavadinę ekscentrišku ir erotiniu. Dailininkas dvidešimt penkerius metus niekam nerodė šio darbo. Šiandien jis yra laikomas vienu jo didžiausių šedevrų.

Būsimasis tapytojas iš savo mokytojo pasisavino plačius spalvų tonus, laisvą linijos testinumą ir sumaniai naudojo dažus. Būdamas gabus, jis anksti

John Singer Sargent „Ponia Carl Meyer su savo vaikais“, 1896. Aliejus, 79" x 53"

meniškai subrendęs pradėjo tapyti portretus. Netrukus, su didžiausiu pasisekimu, jis tapo populiariausiu to laiko aristokratinio sluoksnio portretistu. Tokiu būdu jis pasidarė garsus ir turtingas. Jis tiek turėjo užsakyimų iš Europos ir Amerikos, kad manoma, jog jis nutapė apie 800 portretų. Iš šių gausių portretų matome, kad jo pozuotojai buvo

turtingi, gyveno ištaingiuose namuose, buvo sofistikuoti savo judesiais ir išvaizda. Dailininkas yra kaltinamas, kad jo vaizduojamieji modeliai neturi charakterio, kad jis juos idealizuoja, kad jis sukuria paviršutinišką virtuoziskumą lipšnios elegancijos efektui išgauti. Tapytojas Sargent buvo technikos virtuozas. Savo kūriniuose jis

puikiai sugebėjo išgauti išpūdingą erdvę, sumaniai naudojo šviesos ir šešėlių (chiaroscuro) efektą, laisvai valdė spontaniškus tepuko brūkšnius. Jo nuostabi tapybos technika nustelbia pozuotojo vidinę išraišką. Žiūrovas negali atsistebėti dailininko mandriu iliuzijos perteikimu. Žiūrėdamas į jo paveikslą, negali atsistiegti šilko plonumu ir trapumu, satino blizgesiu, kūno odos skaidrumu. Pvz., viename kūrinyje ant mergaitės rankos apyrankė atrodo tokia reali ir natūrali, kad ji vilioja iš arčiau ją apžiūrėti. Iš arti ji yra tikrai pora pataikytų aliejinių dažų brūkšnių. Arba vestuvinis žiedas ant moters piršto, realistiškai blizgantis auksu, iš arti yra tikrai geltonas aliejaus brūkšnys šalia juodos spalvos.

Dailininkas Sargent turėjo tokį pasisekimą portretų tapyboje, kad jam nedaug laiko liko išvystyti savo kūrybinį talentą kituose žanruose. Atvykęs į Ameriką jis išdekoravo Bostono ir Harvardo universiteto bibliotekų sienas. Tai turėtų būti pačios didžiausios freskos, nutapytos tuo laiku visoje Amerikoje. 1907 m. sulaukęs 50 metų, jis visai nutraukė portretų tapybą ir atsidėjo laisvai temai aliejaus ir akvarelės technikoje. Nors dailininkas prieš tai visą laiką tapė aliejumi, bet kaip matome, nesvetima buvo jam ir akvarelės, vandeninių dažų technika. Šia technika jis piešia Europos gamtovaizdžius, ypač išskirtini yra nuotaikingi Venecijos vaizdai. Čia švelniomis spalvomis virpa, šiam miestui būdingai, kanalų vanduo, saulėje šviesioje atsiskleidžia veneciškos gotikos architektūra. Nemažiau nuostabiai patrauklūs yra egzotiškų kraštų gamtovaizdžiai su jų žmonėmis, augmenija ir gyvuliais.

Kai devynioliktoje šimtmečio Amerikoje menininkai savo meniniam pasitobulinimui keliavo į Europą susipažinti su jos kultūra, Sargent tos pro-

Nauji leidiniai

• **NAUJOJI VILTIS** Nr. 19 (1986). Leidžia Lietuvių studentų tautininkų korporacija „Neo-Lithuania“ ir Amerikos lietuvių tautinė sąjunga. Administruoja Bronius Kasakaitis, 7150 South Spaulding Avenue, Chicago, Illinois 60629. Šio numerio kaina – 5 dol.

Šiame numeryje Aleksandras Štomas svarsto sovietinės sistemos kaitos perspektyvos Gorbaciovo laikais. Antanas Diržys rašo apie tris suaktyvėjusius humorus kartais tinka, bet arabeskos apie KAKininkus jau išsina už priimtų gero skonio ribų. Vytautas Alantas straipsnyje „Mūsų protėvių žygis į Indiją“ tęsia savo samprotavimus, kad „arijas“ reiškia „artojas“. Straipsnis supažindina su indų mokslininku Chatterji, kuris teigia, kad arijai atėjo į Indiją iš Baltų ir slavų žemių. Labai įdomiai skaitomi trys Antano Valiukėno pranešimai apie Lietuvos padėtį užsieniui, kurie paimti iš OSS archyvų. Įdomūs jie ne vien dėl to, kad matome Lietuvą vokiečių okupacijos pradžioje iš Berlyno atvykusio liudininko akimis, bet taipgi, kad skaitome apie įvykius, kurie galėtų būti stačiai iš nuotykių romano (pvz., liepos 22 nakties pučas). Martynas Gelžinis rašo apie Klaipėdos vokiečių ir vokiečių politikų veiklą. Algirdas Gustaitis pateikia pasikalbėjimą su trim lietuvių veikėjais, Treji varti redaktore Julijeta Rumberga, rašytoju ir dramaturgu Anslav Eglitis ir istoriku

blemos neturėjo. Nors jis buvo gimęs ir augęs ir išsimokslinęs Europoje, tačiau jis patogiausiai jautėsi abiejose kultūrose. Jis nuolat atvykdavo į Ameriką, čia tapė ir vėl grįždavo į Europą. Šiandien John Singer Sargent vertinamas ne kaip menininkas, kuris praplečia žiūrovo pasaulinę viziją, bet daugiau kaip vienas iš gabiausių dailininkų Amerikos istorijoje, kuris sukūrė turtinę meno kūrinių, nepakartojamus savo technika, stiliumi bei elegancija, kaip matėme suruoštoje grandiozinėje jo meno darbų parodoje.

Edgars Andersons. Spausdinama Birutės Pūkelevičiūtės apybraiža „Montrealiečiai“, kuri pasirodys Vitalio Žukausko ruošiamoj knygoje „Išviejios teatro istorija“. Antanas Juodvalkis rašo apie konsulę Juzę Daužvardienę. Algirdas Budreckis pateikia žinių apie Antaną Jurgelaitį, kuris buvo pirmasis tautininkas Amerikoje. Jurgis Gliuda žvelgia į Marijos Sims eilių rinkinį *Mano dainos*. Anatolijus Kairys duoda šmaikščią alegoriją „Vabzdžiai“. Eglė Juodvalkė supažindina su Lietuvos pogrindžio Aušros 48 ir 49 numeriais. Naujų knygų skyriuje aptariamos Algirdo Budreckio *Rytų Lietuva*, Vytauto Alanto *Aušra Pa-*

liūnuose, Jurgio Jankaus *Klaipėdos liepsnos* ir Zigmo Zinkevičiaus *Lietuvių kalbos kilmė, I tomas*. „Pagarba mirusiems“ skyriuje rašoma apie Simą Kašelių, Aloyzą Jančį ir Joną Švobą. Įdomūs komentarai apie spaudą ir nemažas pluoštas veiklos korespondencija.

• **LIETUVIŲ DIENOS/LITHUANIAN DAYS** Nr. 1 (1987 sausis). Redaguoja: Rūta Skirius, Margis Matulionis, Arūnas Barkus. Leidžia: Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Los Angeles, CA 90029.

Šio numerio akcentas – Mažosios Lietuvos veikėjui Martynui Gelžiniui. Su juo įdomiai kalbasi Vladas Bakūnas. Kūrybos puslapiuose – Alės Rūtos proza ir Elenos Tumienės eilėraščiai.

John Singer Sargent „Fontanas, Villa Torlonia, Frascati“, 1907. Aliejus, 71,4 x 56,5 cm.

Antanas Vaičiulaitis

Budėtojas ir keleivė

Praleidęs paskutinį dienos traukinį, budėtojas Morkus Blažys laukė perone, kol užkris raudona semaforų šviesa.

Traukinys, išlėkęs iš prieblandos, bėgo pro stotį tyliai ir kraupiai, ir dabar ji iš paskos vijosi atplyšus laikraščio skiautė.

Vėl prablizgėjo apšviesti vagonų langai, kuriuose stovinai sužeisti kareiviai ir gydytojai. Kai kurie iš jų ramiai šnekučiavosi, lyg keliautų atostogų, ar žvalgėsi po laukus. Budėtojas negalėjo suprasti, kodėl šiandien prie lango paliko tą vyrą: visa jo galva buvo apraishiota, ir iš ten, kur turėjo būti akys, judavo dvi skylės. Tuose vagonuose, kur gėlėjo mirtininkai, langai buvo uždangstyti. Žmonės, apsidairydami, ar niekas nemato, pasakojo vieni kitiems į ausį, kad tiems vokiečiams, kurie neišgydomi, kažkur toli už Karaliaučiaus duoda adatą – kaip paskutinę ir aukščiausią malonę: mirti savo tėvynės žemėje.

Kai dingo paskutinis vagonas, Morkus Blažys, lengviau atsidūšęs, lūkurio prie stoties durų, užuot grįžęs į vidų. Už eglių, kurios žiemą grynė geležinkelį nuo pusnių, driekėsi pievos. Nugrimzdę ligi pilvų ūkanų, jose garsėję naktiniai išleisti arkliai. Toliau riogsoje Anupro Gruzdo sodyba, per mūšius sugriauta. Ten dar matė apsilvusias molinio tvarto sienas. Birželio mėnesį prieš dvejus metus išvežė visą Gruzdu šeimą – tėvą, kuris buvo kaimo seniūnas, motiną ir vaikus. Vienas iš jų buvo aštuoniolikos mėnesių berniukas, krikštytas Klemensu. Sodyba ilgai stovėjo tuščia, kol ten atskiraušė Bronius Šiekštas, tolimas giminis. Už ūkio iš rūkų pūpojo juodos galvos – ką tik iškastų durpių kupetos. Vieniškai ir nyku buvo ten, kur diena knibždėjo išlėta minia durpkasių. Nūn visi jie buvo išnykę, lyg išsislapstę ar pabėgę, ir liko tik gilių kaip šuliniai duobės, viena nuo kitos atskirtos slenkščiu. Už durpyno, prie beržynėlio, bolavo našlės Marijos Uoksienės trobos su aukštu, išsikerojusiu ažuolu prie gryčios. Kai tu išeidavai iš stoties ir laukdavai traukinio, tavo akys atsimušdavo tiesiai į jos vyšnių sodą. Budėtojas, tarsi vengdamas, nusisuko nuo našlės namų ir, apsižvalges aplink stotį, grįžo į vidų, kur jis lauks prekinio traukinio, atvažiuojančio po vidurnaktį.

Pakeliui į savo kambarį jis stabtelėjo prie telegrafo, kurio adata krustelėjo, suvirpėjo ir vėl nurimo. Toks virpuliavimas, kai adata neišmušdavo ženklų, jam visados buvo nemalonus, – lyg nežinomas, tolimas šauksmas, ar lyg Pauliaus Varpaliaus priešmirtinis prasižiojimas: atvėrė žmogus burną, vapėjo liežuviu, o balsas neišėjo. Taip niekas ir nežinojo, ką mirštantis senukas norėjo tau pasakyti. Morkus Blažys neįjautė nuogąsčio, jei adata, pajudėjusi, mušdavo žodžius.

Ligi naktinio traukinio budėtojas turėjo laiko skaityti, prisnūsti ar šnekučiuotis, jei užsukdavo stoties žandaras, aukštas ir stambus vyras, taiklus medžiotojas, ar šviesus ūkininkas Stasys Graudulis išsiklausinėti, kaip reikalai frontuose.

Šį vakarą buvo ramu, niekas jo neaplanė, ir Morkus Blažys, snūduriuodamas, nė nepamatė, kad jo mintys, nelyginant tie paukščiai į savo gūžtą, vis suka ir suka į tą pačią vietą – prie šoninių bėgių ties eglėmis ir prie gyvulinių vagonų. Jie tenai, pašonėje, prastovėjo tris dienas ir tris naktis, ir iš visų balsų jam ir šiandien širdį vėrė vaikučių dejonė: ištroškę kaitroje, kūdikiai aimanavo vandens. Ir nieko prie jų neprileido – nunešti nors lašą jų gerklei pavilgyti. Net šiurpas ji nukratė: juk ir jo laukė tās pat – kilus karui, kai rusai išbėgo, saugume rado naujų išvežimų sąrašus, kur buvo ir jo šeima. Iš visų balsų šį vakarą jis išskyrė vieną ploną, mažytį balsą – gal Klemensuko – pagalvojo įsiai. Prie to balso prisidėjo antras ir trečias, ir visi jie susiliejo į vieną gailų, pagalbos ir užtarimo neprisiprašantį šauksmą. „Kažin kur aš būčiau giedojęs Dievas mūsų prieglauda ir stiprybė“, tarė jis sau, lyg regėdamas, kaip traukinys pajudėjo iš vietos, krypuodamas įsuko į pagrindinius bėgius ir leidosi į ilgą bei nuožmią kelionę. „Taip išrauja žmogų iš savo krašto, kurį tu mylėjai ir kur niekam nepadarė nieko blogo“, mąstė budėtojas, isiklausydamas į naują balsą, lyg vabalo zizenimą ar krebždėjimą.

Greit jis suprato, kad kažkas bruzda ar čėža ne lauke, o čia pat už sienos, ilgajame kambaryje, kur dieną sėdėdavo stoties viršininkas, ir kad jau grabalioja duris.

Jis pakilo ir smarkiai jas atidarė.

Prieš jį stovėjo maža, smulki moteris, kurios žili plaukai taršėsi iš po skarelės. Apisirengusi ji buvo švariai, lyg keliautų į svečius ar į šventę, ir iš raukšlėto veido tiriančiomis akimis žvelgė į budėtoją.

Pažino ją išsyk: ji ji žiūrėjo našlė Marija Uoksienė. Jos sūnų inžinierių Petrą prieš keletą mėnesių užmušė Štuthofio stovykloje. Susirgo jis gripu, ir vieną dieną, kai nusilpęs sėdėjo prie barako durų, pro šalį ėjęs smogikas, jaunąs vaikėzas, kirtu jam lentgalium per galvą, ir vyras sugriuvo negyvas. Už kelių savaitių po mirties SS Obersturmführeris iš Vivaldskio gatvės Vilniuje persiuntė motinai sūnaus daiktus, arba palikimą, kaip lydraštį buvo pasakyta. Aštriomis gotiškomis raidėmis jame buvo tvarkingai išskaičiuota visa Petro manta. Pirmoj vietoj ėjo Muetze, kepturė, toliau – megztinis, akiniai, kaklaraištis, marškiniai, apsiaustas, švarkas, aplankas su popieriais, rožančius, iš viso apie dvidešimt dalykų.

Budėtojas, dabar žiūrėdamas į šią mažą motinukę, prisiminė, kaip jis pats nunešė tada siuntinį į namus nežinodamas, kas jame sudėta, ir pradėjo našlei versti vokišką raštą. Ji klausėsi atidžiai, linktelėdama galvą sulig kiekvienu daiktu, ir vienu tarpu, pertraukusį Morkų Blažį, pasiteiravo, ar nepažymėta kur nors, kada grįš Petras, jei atsiūcia jo drabužius. Lyg neišgirdęs klausimo, jis vėl skaitė pamažu ir švelniai, nes jau buvo supratus, kad jos sūnus negyvas. Moteris aptilo, susitraukė į save ir su baimė sekė jo lūpas, tartum rinkdama žodžius. Buvo jau išvertęs maždaug pusę lydraščio, kai išgirdo, kad Marija Uoksienė lyg unksčia tyliai, nelyginant šūnį. Kai jis pasiekė vietą apie rožančius, ji sudejavė: „O Jėzau...“ Taip, ir ji jau žino, – pamastė budėtojas, ir atrodė, kad našlė, susigūžusi, stengiasi gintis ir nepriimti už teisybę, kad jos vaiko jau nėra.

– Tai grįš Petras? – pakartojo ji klausimą tolimu ir nuogastingu balsu.

Budėtojas nutilo. Visame savo gyvenime jis nebuvo turėjęs tokios sunkios valandos: atplėsti žaidimą, ir tegul kraujuoja – taip, jis mirė, ir tu jo daugiau nematysi; ar kaip nors užglostyti ir padėti jai gintis nuo tiesos.

Neva susipainiojęs lydraštį, jis įbedė akis į lapą, kol susivaldė ir tarė ramiai:

– Čia tik daiktų siuvinė. Aha, jau susigraibiau – Armanduhr, rankinis laikrodis.

– Suprantu, – atsiliepė ji gūžiai, lyg būtų galvojusi visai apie ką kitą, negu ji girdėjo iš

Morkaus Blažio.

Maža, žila ir kantri ji išlaukė ligi lydraščio galo, vis labiau grimzdama į savo pasaulį: jos vaikas sugrįš!

Su meile paglostydama, lyg glostytų sūnaus plaukus, ji dailiai vienas šalia kito dėjo kepturę, akinius, laikrodį ir kitą mantą, dar paaiškindama:

– Tą pirkom pas Jankelį...

Budėtojas čia apsilbė – ir Jankelį jie pakibo po žeme...

– Megztinuką pati jam nunėriau iš mūsų avių vilnos... O tą jis parsivežė iš Kauno.

Kai visi daiktai buvo suklostyti ant suolo, Morkus Blažys išskubėjo – buvo laikas budėti.

Marija Uoksienė ji palydėjo iki vartų, ir jis išvydo, ko dar nebuvo matęs: jos skruostų raukšlėmis riedėjo stambios ašaros, o verkė ji neverkė. Tik ašaros bėro ir ritosi per veidą. Vėliau žmonės jam pasakojo, kad tą naktį ją ištiko priepuolis: lig aušros ji raudėjo ir šaukė, vis mirėdama savo Petrelį.

Nuo to laiko, pasidūsaudama, ji eidavo į geležinkelio stotį, kur buvo ir paštas, klausinėdama to paties dalyko: ar nėra laiško iš sūnaus.

Taip ir šiandien, be niekur nieko, pasiteiravo:

– Gal atėjo? Seniau Petras dažnai parašydavo man, o dabar...

– Pažiūrėsiu, – tarė budėtojas ir gaisio, lyg ieškodamas, ir buvo jam nesmagu, kad apgaudinėja moterį ir save.

– Nagi nėra, – atsisukęs pranešė jis. – Nieko nėra. Prašau prisėsti, pavargot bevaikščiodama.

– Dėl Petruko nueičiau ligi žemės krašto, – atsakė našlė, – bet aciū, sėstelsiu. O gal trukdau?

– Ne. Ligi traukinio dar trys valandos.

– Kai tik atrąšys, būkit geras ir užbėkit. – Žinoma.

– Tai gi sakau: juk ir jūs pažinojot Petrą.

– Taip ir stovi akyse, kai lipdavo iš traukinio, grįžęs atostogų.

– O buvo toks mielas berniukas iš pat mažens. Ir pasiglaustydamas kaip katinėlis, ir obuolį kur gražesni nuskindavo man iš pat viršūnės, ir radiją itaisė, ir mėgdavo, atsisėdęs už kupetos šieno, tokią storą knygą skaityti. Syki ir aš pavariau – ten buvo pilna paveikslų ir brežinių, net galva susisuko.

– Ir man paskolindavo tai romaną, tai apie paukščius ir žvėris.

– Tokius mokslus pakėlė, ir dar tiltą

pastatė. Tiltu nemačiau, tik nuotrauką atsiuntė.

– O aš ir važiauvau, kai keliau po Žemaitiją. Toks aukštas, net bijai, kad nenuvirstum į Nevėžį.

– Aš tai nė liepto pro upelį nepermesčiau, ką čia besakyti apie tiltą. Antai per Seimeną važiuoju, ir rūpestis ima. Pernai vos nenusiritau.

Pakalbėjo apie tiltus, abu nutilo.

– Ir kaip galėjo sumiti ir išgabenti, lyg koki vagi ar žmogžudį? – stebėjosi našlė pasikeldama.

– Bjaurus laikai, močiute: ir tie, ir tie mus engia.

– O ar nenusipirkti bilieta ir nenuvažiuoti į tą Štuthofą, – toli būtų?

– Sako, kad prie Dancigo. Bet vargiai prileistų – tokia jų tvarka.

– O ar nenujaučiat, kada galėtų grįžti?

Budėtojas ir vėl apsuko aplinkui:

– Pirmiau turėtumėt gauti laišką.

– Tai manot, kad parašys?

Morkus Blažys tylėjo svarstydamas ką pasakyti, bet ji išgelbėjo telegrafas: pradėjo tikėsti ir išmūšė pranešimą, kad prekinis traukinys vėluos dvi valandas.

– Matau, kad turite darbo, – tarė Marija Uoksienė. – Sakysiu sudie. Tai užbėkit...

– Kaipgi kitaip...

– Ir jei galite, ar nepalydėtumėt manęs pro egles. Man ten baugu. Kartais rodosi, kad jie išlįs su šautuvais ir durtuvais iš po šakų, o kartais lyg girdžiu vaikučių balsus.

– Girdžiu ir aš, ir negaliu užmirti.

– Kaip tu, žmogau, užmirsi... Atsinešiau tada prie traukinio ašotį su pienu, sakiau, bus mažičiams, gal ir Klemensėliui, o jie neprileido, nuvarė kaip šunį, lyg būčiau ėjęs trobą padegti, – kalbėjo moteris, lipdama per bėgius, kurie dar blizgėjo nuo sauleleidžio gaisų. – Šiurpas nukrato ir ties durpynu, lyg už tų kupetų tykotų sulindę vyrai. Bet ten aš jau kaip namie. Tai dar kartą sudie.

Atsisveikinus ji tolo takeliu per pievą, kur, turbūt žmogų pajutė, iš ūkanų supunkstė naktigonės arkliai.

Tuoju rūkuose išnyko ir našlė Marija Uoksienė.

1986.VIII.23

(Iš novelių ir apsakymų rinkinio **Vidurnaktis prie Seimenos**, išleisto Ateities literatūros fondo, laimėjusio 1986 metų Lietuvių rašytojų draugijos literatūros premiją.)

Prisimenant „Kristaus kančias” Kaune

PETRAS MELNIKAS

Teatro scena. Dekoracijos. Užkulisiai. Drama, kaip tikrovės iliuzija... Visa tai masino jauna gimnazista.

Tėvai jėzuitai Kaune smarkiai rėmė vaidinimus, muziką, nors buvo daug reikalaujantys moksle. Jų gimnazijoje prieš karą buvo tradicija, kad septintokai miestui suvaidintų „Kristaus kančias” — nuo išdavimo Alyvų darže iki Jo mirties ant kryžiaus ir pabaigoje vieno Piloto kari-ninko susipratimo, kad jis Gol-gotos kalne yra matęs kažką nepaprasto, dieviško. Tai buvo svarbus scenos įvykis mieste prieš Vėlykas ir gal kai kam įdomu, kaip visa ėjo.

Dekoracijos, romėnų ir žydų drabužiai buvo skolinami iš Valstybinio teatro, grimas ir režisieriai taip pat iš ten. Man mokantis septintojoje klasėje, buvo pranešta, kad atvyks aktorai Monkevičius ir Skėma parinkti roliųms norinčius vaidinime dalyvauti. Didesnių rolių nesitikėjom — užteks, kad dalyvau-sim.

Reikėjo ką nors paskaityti atsi-stojus. Gan greitai pasirinko gimnazistus svarbesnėm rolem, kaip Pilotą, Kaifą ir dar kažką, bet nesutarė dėl Kristaus. Ir tu man pataikyk! Man ir dar vie-nam liepė dar kartą paskaityti ir po Monkevičiaus ir Skėmos pasi-tarimo gavau Kristaus rolę, o anas, rodos, Erodo rolę ir pra-sidėjo ilgos repeticijos.

Buvo įdomu stebėti režisieriaus darbą. Kresnas ir energingas Monkevičius iš mūsų, mėgėjų, stengėsi padaryti „aktorių”. Ge-ru žodžiu ar užgaudamas, in-

Vytauto Augustino klasiškoji Nepriklausomybės laikų nuotrauka — Kaunas nuo Vytauto kalno.

dividualiai kiekvienam ar sėdėdamas salėj ir griausmingai šaukdamas į sceną, jis stengėsi sulipdyti pakenciamą vaidinimą.

Nurodė kaip vengti „deklama-vimo”, kur dialoge turėtų būti išlaikyti „taškai” (visiška tylą), dramatinuose momentuose — šuktelėjimai pilnais plaučiais arba kančioje šnibždėjimas, iškvėpus orą iš plaučių, taip, kad balsas visai neskambėtų, bet būtų pakankamai stiprus ir gir-dimas. Teko gerokai pavargti, kol režisierius nustojo kabintis ir net iš statistų minios išgavo tai, ko pageidavo.

Scenoje visiems aktams buvo sukalts pakilimas su laiptais: Alyvų daržui, Jeruzalės galvei, Piloto ir žydų vyresniųjų sostas

ir Golgotos kalno scenai, kuriai buvo paruoštas išplovimas, kur įstatyti kryžių. Kryžiuje buvo įrengtas išsikišimas vaidintojui atsistoti per nukryžavimo sceną.

Šią sceną, mačiau, pats gim-nazijos rektorius norėjo matyti ir patikrinti, ar ne per daug natū-ralistinė ir netinkanti. Monkevi-čiaus idėja buvo drąsi anieks lai-kams. Gimnazistuko juk „nekal-si” prie kryžiaus. Visiškoj tamsoj vyko Monkevičiaus sugalvotas prikalimo epizodas (plaktukų triukšmas). Po to kryžius įstatomas į išplovą grindyse, aktorius tamsoj užlipa ant kry-žiaus ir laikosi už įtaisytų ran-kenėlių, pasivires. Staiga

protektorius kryžių apšviečia ne iš salės puses, bet iš užpakalio,

apšviesdami nukryžiuoto siluetą. Susidaro stulbinantis efektas, kurį palydi griausmai ir šviesų „žibavimai”.

Rektorius režisieriui šiai scenai davė leidimą. (Šiandien „Jesus Christ Superstar” vartoja pa-našią sceną, kur kryžius su Kris-tum yra nuleidžiamas iš viršaus ir kabo ore.)

Kai Monkevičius būdavo užim-tas, ateidavo tik Skėma. Rim-tas, aukštas, elegantiškas, liesas, prie galvos priglundusiais plau-kais, malonus. Jis nešūkaudavo, stengėsi iš mūsų išgauti sakomų žodžių reikšmę, įsigilinti. Kartais jo nurodymai skyrėsi nuo Monke-vičiaus ir tada kai kas teisinosi: „Monkevičius man rodė kitaip”. Skėma neprieštaravo, tik savaip norėjo mums padėti ir padaryti sąmoningais aktoriais. Kiekvie-nas žodis jam buvo svarbus.

Mieste matydavau išklijuotas afišas ant elektros stulpų, vieną prie prezidentūros. Riebiu šriftu — režisierių ir Kristų vaidinančio pavardės. Keistas jausmas pereidavo nugara: kaip visa tai galėjo atsitikti? Kodėl parinko mane? Prieš metus Kristų vaidinusį (Rodos Kairį) kiekvienas gyrė: „Jis buvo vienas iš geriausių”. Ar aš vaidinimo nepagadinsiu? — galvojau...

Po generalinės repeticijos dar neturėjome pasitikėjimo savimi. Rodos, pirmą kartą suvaidinome Karo mokyklos kariūnams. Prieš vaidinimą, praskleidus užuo-laidos kampelį scenoje — pilna salė kariškų uniformų, kari-ninkų... Dievaži, net baimė ėmė...

Vaidinome kasdieną visą savaite. Po kelių spektaklių įgavome drąsos. Ir kodėl ne? Pripratome. Per kai kuriuos aktus išgirds-davau susijaudinusių moterų atsi-dūsimus. Tai va, Monkevičius ne veltui mus aprėkdavo, išjuok-davo, o Skėma įkvėpė pajusti

gilesnę žodžių reikšmę! „Būti senovės Jeruzalėje”. Sunkiausia buvo, iškvėpus orą iš plaučių, kančioj pakankamai garsiai šnibždėti krūtinės balsu Alyvų darže ir mirštant ant kryžiaus. Monkevičiaus patarimai padėjo. „Buvo girdėti net salės gale” — pasakė vienas draugas.

Psichologinis momentas: stoviu atvestas pas Pilotą, atsakau, jau nuplaktas ir su erškėčių vainiku, kas toks esu ir iš kur mano karalystė, ir trečiojo eilės moteris garsiai pravirksta. O vis dėlto juk nebuvome kažkokie šventuoliai, tik vaidinome; kai kurie turėjo piktai, net su įsitikinimu Kristų apšaukti, neapkęsti — tai buvo rolių. Paskutinius vaidinimus, be to, atlikdavome beveik automa-tiškai. Kas vakarą vaidinant, žo-džiai ir veiksmas liejosi be ap-mastymo, be apgalvojimo, buvom išvarę. Štai prieš galą susirgo ir neatėjo prie Piloto kojų sėdintis ir su juo kartais šnekantis ber-niukas. Visi išsigando: kas bus dabar? Bet tuoj atsirado kitas, užkulisuose vis besitrinantis gimnazistukas, kuris turbūt su pavydu stebėjo šią rolę ir, stebėtina, žinojo ją atmintinai. Tuoj aprengtas atliko ją geriau už susirgusį berniuką.

Grimas ir kiekvieną vakarą jo pašalinimas išerzino veido odą iki raudonumo. Po savaitės buvom išvarę, apleidę pamokas, ir mokytojai į tai atsižvelgė gimna-zijoje. „Tu pakankamai išnešiojai savo kryžių”, atlaidžiai man pasakė kartą lėtinę kalbos mo-kytojas po Vėlykų dėl neatlikto namų darbo.

Ir dar kaip. „Septynis kartus nešiojau kryžių ir tiek pat kartų ant jo miriau”, norėjau atsakyti. Gimnazijos salė buvo didžiulė ir kiekvieną vakarą buvo pilnutėlė. Vaidinimą turbūt matė apie 10,000 žmonių.

Is Lietuvos fotografų išeivijoje penkioliktosios metinės parodos, vykusios 1986 m. spalio 24 - lapkričio 2 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje. Nuotrauka — Gražinos Bičlūnaitės-Santoski.

Marija Stankus-Saulaitė

PAVASARIS

Želsvi daigai, kur saulė skaldo žemę.

*Žiūriu vidun:
ten yra buvęs tavo veidas —
lange šakos ir debesų kraštai.*

*Gruodas kelia kalną
Tiek metų kinta —
kovas po kovo —
namai.*

*Šiaurėj pušis,
katalpos pietuose (ir aviliai),
akacija (ir tavo kryžius) vakaruos,
ir rytuose klevai, kur duynis kalnas
rausvuoją, mums blėstant prietema.*

Idiegčiau savo širdį čia:

*tavo kryžius,
tėvo bitės,
brolio miškas,
vyro paukščiai,*

*mano kelias,
visų žingsniais
žymimas,*

mūsų kelias,

*takų takas
namo.*

„Parduotoji nuotaka” lietuvių scenoje

JUOZAS ŽYGAS

Chicagos Lietuvių opera jau yra pilnai subrendęs meno kolektyvas. Subrendęs ne tik savo amžiumi, bet ir atliktu repertuaru. Lietuvių operos scenoje praėjo beveik visos žinomesnės operos, žinoma, turint galvoje tas, kurios yra išverstos į lietuvių kalbą. Šiomet Chicagos Lietuvių opera, pradėdama savo veiklos trisdešimt pirmuosius metus, išėina į sceną su Bedrich Smetanos „Parduotąja nuotaka”. Tai yra čekų tautinė opera. Atsimenu, vokiečiams parceliuojant Čeko-slovakiją, Lietuvos Valstybės teatre teko matyti šią operą. Kiek prisimenu, buvo pakeistas teatro repertuaras, kad šiuo veikalu būtų pagerbtas Čekoslovakijos prisiminimas. Tai buvo lyg vaini-ko paleidimas į jūrą jūros au-koms prisiminti. Ir toks gestas vokiečiams, žinoma, gal nelabai patiko. Kai Europos galiūnai pataikavo Vokietijai ir lankstėsi Hitleriui, savaime aišku, kad Lietuva negalėjo daryti demaršų, be to, į juos nebūtų kreipta jokio dėmesio. Mažos tautos tegali pasireikšti tik kultūrinėje plot-mėje. Tad Lietuva ir pasirinko kultūrinį protestą. To tragiško momento gal niekas negalėjo geriau simbolizuoti, kaip „Parduotoji nuotaka”. Šis operos pastatymas kauniečių buvo šiltai priimtas. Uždangai nusileidus, publika skirstėsi: vieni ėjo namo, kiti į kavines ar šiaip sau. Vaikai Laisvės alėjoje šaukdami pardavinėjo „extra telegramas”. Tuo metu „telegramos” duodavo vėliausius svarbiausius įvykius, o tų įvykių buvo daug — Europos veidas keitėsi.

Kompozitorius Bedrich Smetana (1824-1884), nerasdamas Čeki-joje pritarimo savo kūrybai, kele-tą metų gyveno Švedijoje, kur buvo orkestro dirigentas. Grįžęs į Čekiją 1861 metais, labai greitai laiku tapo kertine čekų muziki-

nio gyvenimo asmenybe. Čekija irgi buvo okupuotas kraštas, bet jie nebuvo okupuoti rusų. Austri-jos-Vengrijos imperija buvo aukštos kultūros kraštas, visai nely-gintinas su Rusija. Tad čekų tau-ta, nors ir okupuota, galėjo turėti savo teatrą, statyti operas (Lie-tuvoje vaidinimai nebuvo lei-džiami net kluonuose) ir plėtoti savo tautinę kultūrą. Prahoje 1868-81 metais buvo pastatyti puošnūs tautinio teatro rūmai, kuriuose tarp kitko buvo statoma „Parduotoji nuotaka” ir kitos čekų tautinės operos. Savo kū-rybos pradžioje kompozitorius Smetana buvo kaltinamas, kad jo kūryba yra per daug vagneriška ir joje trūksta tautinių motyvų. Gal nuo Wagnerio įtakos jis nie-kuomet pilnai neatsipalaidavo, bet su „Parduotąja nuotaka” jau tapo čekų tautinės muzikos simboliu.

„Parduotoji nuotaka” buvo pastatyta 1866 m. Prahoje ir tuo-jau buvo pripažinta, kaip čekų tautinis turtas. Opera yra per-pinta liaudies dainomis ir melo-dijomis, taip pat joje yra daug šo-kių. Apskritai paėmus, opera yra melodinga; atskirai paminėti reikia operos uvertiūrą, kuri yra išskirtinai graži. Ši uvertiūra yra dažnai atliekama koncertuose, kaip atskiras muzikos kūrinys. Uvertiūra pasižymi gražiais deri-niais ir iškilmingu patosu.

Operos tekstą į lietuvių kalbą vertė poetas Stasys Santvaras; tai jau labai daug pasako. Vertėjas yra ne tik poetas, bet dramatur-gas ir teatro aktorius. Tad jis žino ne tik teatrinis reikalavimus, bet brangina ir suranda skambų lietuvišką žodį. Operos siužetas yra paprastas ir lengvai supran-tamas. Tai vykstanti kova tarp meilės ir pinigų. Ši tematika visur ir visais laikais buvo ir te-bėra aktuali. Pakeitus vardus, veiksmą būtų galima nukelti į Lietuvos kaimą. Intriga vystosi lengvai ir suprantamai. Kaimo

mergina — Marenka, kuri jau yra nusiziūrėjusi sau patinkamą vai-kiną — Jeniką, nesidžiaugia kaimo jaunimo šokiais, kadangi ji sužinojo tėvo planus ją išleisti už turtingo kaimyno sūnaus — Tobias Michos. Ir čekų vestu-vių papročiuose labai svarbų vaidmenį vaidina piršlys — Keca-lis. Lietuviškas piršlys už savo pastangas būdavo vaišinamas, gaudavo rankšluostį ir gal dar kokį drobės gabalą, čekų piršlys gal kitoks. Atrodo, jis daugiau materialistas, meluoja ir kombi-nuoja už pinigus. Čia pavaizduo-

tas piršlys yra gal ne tiek didelis melagis, kiek plepys. Jis tiek plepa, kad sunku jį net suprasti ir neįmanoma įsiterpti. Šiaip ar tap ir piršlio charakteris, nors kiek ir skirtingas, bet mums yra savas, kadangi ir lietuvių vestuvių papročiuose piršlys vai-dina vieną iš svarbiausių rolių. Lietuviškose vestuvėse piršlys yra teisiškas ir karjamas, bet jį išgelbėti jaunoji. Šiuo atveju piršliui taip gerai nesiseka, tik-roju pralaimėtoju lieka piršlys. Jo visi planai subyra, ir, visiems juokiantis, jis išbėga iš scenos.

Iki šiol mūsų operos stiprybė buvo chorai; šioje operoje chorui gal nebus išskirtinės rolės, gal

pasigisime tokių masinių choro scenų, kaip buvo „Viliaus Telio” operoje. Tačiau ir chorui yra gražių dainų, daug komiškų scenų. Gana daug kaimo jaunimo šokių, kur turės progos pasirodyti Violetos Karosaitės baletas. Bus ne tik baletas, bet ir cirko pa-radas. Koks gali būti cirkas, ypač praėjusio šimtmečio, kuriame nebūtų meškos? Tad ir meška dalyvauja. Tie, kurie yra jauni ar šiaip romantiškai nusiteikę, šioje operoje ras gana daug romantiš-kų motyvų. Jau pirmame veiks-me girdėsime Marenkos ir Jeniko meilės duetą. To dueto lyriški motyvai kartosis operos eigoje. Beveik galima sakyti, kad tai yra vedamasis operos motyvas.

Pagrindiniai operos veikėjai: Krušina (tėvas) — Algirdas Brazis; Ludmila (motina) — Eglė Rūkš-telytė;

Marenka (duktė) — Daiva Mongirdaitė;

Jenikas (mylimasis) — Darrell Rowader;

Hata (kaimynė) — Gražina Stauskaitė;

Vačekas (numatytas jaunikis) — Bronius Kazėnas;

Kecalis (piršlys) — Greg Frank;

Cirko direktorius — Julius Savrimas;

Esmeralda (šokėja) — Audronė Gaiziūnienė;

Lietuvių operos choras ir bale-tas (dvyliai šokėjų ir du solis-tai). Taip pat, žinoma, ir simfo-ninis orkestras.

Beveik visi pagrindiniai vei-kėjai mūsų visuomenei jau yra žinomi, išskyrus Greg Frank (bo-sas), kuris atlieka beveik svarbiausią piršlio rolę. Jis yra jau gana plačiai žinomas solistas iš Seattle, Washington, operos. Matome, kokį didelį darbą operos personalas turi įdėti vien sudėties sudarymui. Be to, tai ir gana brangiai kainuoja, kai tenka solistas net iš Seattle atsikviesti. Ne tik kainuoja, bet ir labai apsunkina darbą, kuomet nega-lima turėti bendrų repeticijų.

Šiometinių Lietuvių operos spektaklių plakatas, sukurtas dailininkės Ados Korsakaitės-Sutkuvienės.

Atrodo, kad ir ateityje beveik jokių pragiedrulių nematyti, tad padėtis negerės, operos vadovybei bus vis daugiau rūpesčių.

Kas yra tie, kurie operos vežimą veža? Yra sudaryta nau-ja Lietuvių operos valdyba: Vy-tautas Radzius, Vaclovas Momkus, Eglė Rūkštelytė, Jurgis Vidžiūnas, Romas Burneikis, Al-binas Smolinskas ir Valerija Žadeikienė. Operos meno vado-vybę sudaro: dirigentas Arūnas Kaminskas, režisierius Peter Amster, chormeisteriai Audronė Gaiziūnienė ir Alfonsas Gečas, akompaniatorius Robertas Mockus, choreografe Violeta Karosaitė.

Tiek valdyba, tiek meninė vadovybė ir operos kolektyvas įdeda nesuskaičiuojamas darbo valandas ir meilę, kad ir vėl, pasi-kėlus operos uždangai, visas kolektyvas blykstelėtų keletai valandų pilnu pajėgumu. Uždan-ga kaip pakils, taip ir nusileis, bet jai nusileidus bus įrašytas ir vėl naujas lapas ne tik operos, bet ir išeivijos kultūrinio gyvenimo knygoje. Prie tos knygos rašymo

ir visuomenė įvairiais būdais gali prisidėti. Apie įvairius būdus dėl laiko stokos dabar nekalbėsime. Laiko daug nebėra, tad turime rūpintis salę kiek galima labiau pripildyti, kad kolektyvas kuo mažiau skolų turėtų. Tad sėkmės!

JŪRATĖS BIGELYTĖS-SILVERMAN DARBŲ PARODA

Dailininkės Jūratės Bige-lytės-Silverman meno darbų paroda vyks Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, nuo š.m. balandžio 24 iki gegužės 9 dienos.

Parodoje dailininkė išsta-tys savo naujausių darbų seriją „Apsvarstymai laiko”. Nors Jū-ratė Bigelytė-Silverman yra žinoma Amerikos dailės pasaulyje, ši paroda bus jos pirmas pasi-rodymas lietuvių tarpe. Parodos atidarymas bus penktadienį, ba-landžio 24 d., 7:30 v.v. Čiurlionio galerijoje.

Čiurlionio galerijos valandos šeštadieniais ir sekmadieniais — nuo 11 v.r. iki 7 v.v.

Koncertas, kuris laukė publikos

MYKOLAS DRUNGA

„Draugo“ koncertas 1987 m. kovo 28 d. Marijos aukštesniosios mokyklos salėje Chicagoje. Solistai: Diana Vytell, sopranas; Aldona Stempuzienė, mecosopranas; Antanas Pavasaris, tenoras; Algirdas Brazis, baritonas. Akompanavo Robert Mockus.

Vienas dalykas, kurį galima apie šį koncertą drąsiai pasakyti, yra tas, kad jis prasidėjo ir baigėsi gerai. Pirmasis išėjimas — Chicagoje dar nematytos ir negirdėtos solistės Dianos Vytell (Vaitelytės) — buvo toks stiprus, kad jo paliktas ispūdis užtušavo ir kai kurias tolimesnėje eigoje atsivėrusias duobes. O koncerto finalas — garsusis kvartetas iš Verdžio „Rigoletto“ — nustebino tuo, kad savo visuma jis atrodė net didesnis, negu ji sudariusių atskirų dalių suma. Keturiems vienas nuo kito visiškai skirtingiems solistams susilydyti į tokią darnią žaidžiančią, bendrą įkvėpimu pulsuojančią komandą, — nemenkas laimėjimas ir šio koncerto rėmuose tikrai nesitiekėtas. Bravi bravissimi!

Jei nesitiekėjom tokios šaunios pabaigos, tai dėl to, kad ligi tol koncerte jo atlikėjų ansamblinis darbas nebuvo įspūdingas. Kiekvienas su kiekvienu kitu padainavo po vieną ar porą duetų, ir tik Dianos Vytell ir Aldonos Stempuzienės atlikti duetai iš Čaikovskio „Pikų damos“ ir Puccini'o „Madama Butterfly“ siekė patenkinamo lygio. Kitiems paprastių paprasčiausiai trūko balanso ar subtilumo.

Užtat solinis darbas buvo didele dalimi pasigėrėtinas. Žiūrovų akys turbūt labiausiai kryo į Dianą Vytell, kuri tuo pačiu neapvydė ir ausų. Jos sopranas pilnas, apvalus, turtingas atspalvis, laisvai valdomas per visus registrus ir sugebą išgauti itin gražius pianisimus. Bet užvis labiausiai įsimintinas tai šios dainininkės ekspresyvus emocionalumas. Ji lyg vienu galingai nuvilnijanti atodūsiu išsivėdė pradines Gabriel Fauré dainas „Fleur jetée“ ir „Après un rêve“, tuo iš karto nusmaigėsiusi viso vakaro viršūnė. Savo triumfą ji vėliau, antrojo daly pakartojo Aidos pirmo veiksmo ariją „Ritornel vincer“. Gal vienintelis jos ribotumas — beveik pastoviai užimta amerikietiškos „vamp“ tipo moters poza. Kai kur, tiesa, šitokia poza atvėrė stebinančiai originalią interpretacinę perspektyvą. Įsivaizduokime Aidą, kokia ji turėjo atrodyti varžovės Amneris akimis! Tokią ją mums Diana Vytell ir perteikė. Arba paminkime lietuvišką dainą „Kur bakūžė samanota“. Solistė savo ultramodernia apranga bei išlaisvintos moters dvasia puikiai suakutino toje dainoje keliamą kontrastą tarp to, kas yra, ir to, kas buvo. O Fauré melodijas ji savo elektrine energija iš naujo įaudrino. Tačiau priejusi prie nors ir kokeriškos, bet savo laime aukoti pasirušusios Violetos („Traviatoje“), ar tuo labiau gležnosios Gildos („Rigoletto“), — vytiliškoji charakterizacija lyg ir pristigo kai kurių žmogiškosios šilumos ir pažėdžiamumo niuansų. Kur kas spalvingesnė tipizacija atsiklėdė Aldona Stempuzienė. Čia nė nepagalvojome, kad, sakysim, Ispanijos kalnų banditų merga Maddalena buvo ta pati, kuri anksčiau išdainavo skaudų Lietuvos likimą Jono Švedo „Maro“ cikle (Kazio Bradūno žodžiai). Beje, šį šurpū, autentiškai tragišką kūrinių Stempuzienė yra taip įsisavinusi, kad kitokios jo interpretacijos nė neįsivaizduojame. Gaila, kad į programą ji neįtraukė daugiau šiuolaikinių lietuvių muzikos pavyzdžių, nes reikia publikos skoniui ne tik pataikauti, bet jį ir ugdyti, ir niekas iš mūsų šio to uždavinio neatlieka geriau už Stempuzienę.

„Draugo“ dienaščio koncerto, įvykusio 1987 m. kovo mėn. 28 d. Marijos aukštesniosios mokyklos auditorijoje, Chicagoje, programos atlikėjai: Algirdas Brazis, Diana Vytell, Robertas Mockus, Aldona Stempuzienė ir Antanas Pavasaris. Nuotrauka Viktoro Rimšelio

Populiarumo atžvilgiu klausytojus, žinoma, nukariavo Algirdas Brazis. Sakyk apie Brazilį, o viską pasakius vis dėlto lieka faktas, kad jis turi (o ypač — turėjo) itin skambų, itin malonaus tembro, stačiai „superbaritoniską“ balsą. 73-ius klūdus solistas šįkart atsargiau besiekė aukštųjų forte gaidų, bet kai jis jas pasiekdavo, kolektyvinio publikos kūno ir vėl neuždavo pagaugai. Ne, Brazilio tu nepaimsi — ypač kai užtraukia jis Verdžio ariją (sakysim, tą iš „Kaukių baliaus“) ar kokį nors verdžio tipo romansą, kaip antai Stasio Šimkaus „Viso pasaulio žalių karalių“.

Brazio dainavimo galingam šilumui tetrūko šilkinės orkestro aplinkumos. Tai ir bėda su dažnos operinės arijos grynai

fortepijonine palyda — ji neatstoja orkestrinio apvalkalo pilnatvės. Nors akompaniatorius Robert Mockus viską išskambino dailiai ir elegantiškai, kai kuriose vietose pasigedome stipresnių dramatiinių akcentų ir būtinų paramos vokalistų dinamika kylančių linijų. Kai kurie pianistai (ir orkestrų dirigentai) neišvengia pavojaus solistų publikos kūno ir vėl neuždavo pagaugai. Ne, Brazilio tu nepaimsi — ypač kai užtraukia jis Verdžio ariją (sakysim, tą iš „Kaukių baliaus“) ar kokį nors verdžio tipo romansą, kaip antai Stasio Šimkaus „Viso pasaulio žalių karalių“.

Nauja Kazio Bradūno knyga

Kazio Bradūno naujas poezijos rinkinys **Krikšto vanduo Joninių naktį** tik ką išėjo iš spaudos. Knygą išleido Ateities literatūros fondas. Pagrindinė šio rinkinio eilėraščių tema yra krikščionybės ir senosios lietuvių kultūros sąlytis mūsų pačių dviasdešimties metų priešistorinių laikų iki dabarties. Poetinėje plotmėje ši tema čia gvildinama kaip tik Lietuvos krikšto sukakties parastė. Turbūt neatsitiktinai ir pats rinkinys suskirstytas į šešis skyrius, kiekviename pateikiant po dvyliką eilėraščių, gera dalimi užgriebiančių kiekvieno mūsų krikščionybės šimtmečio būdingą spektrą.

Pati knyga „Draugo“ spaustuvelyje išspausdinta ir leidyklos labai patraukliai išleista: kieti lietuvių liaudies skulptūrų grafiniai pavyzdžiai. Visa knygos apdaila Vytauto O. Virkai.

Leidinyš jau gaunamas ir „Drauge“. Jo kaina — 8 dol., su persiuntimu — 9.25 dol.; Ili-niois gyventojai dar pridėda 64 centus mokesčių.

Vydūno jaunimo fondo knygų leidyba

Vydūno jaunimo fondas netrukus išleis knygas, kurios yra vertingos ir seniai laukiamos. Visų jų paruošiamieji darbai jau pradėti. Visuomenė stipriai parėmė kai kurių knygų leidimą ir ypač dr. Vincą Kudirką, kurio gimtinės jo monografijos leidimą. Knygos pramatomos išleisti šia eile:

V. Statkus. **Lietuvos ginkluotos pajėgos**. Knyga — 1000 psl., gausiai iliustruota, 5 spalvotos nuotraukos, daug schemų ir dokumentacijos. Knyga jau sulaužyta, greit bus spausdinama. Gegužės mėnesio pradžioje pramotoma atiduoti skaitytojams.

A. Merkeliš. **Vydūnas — kūrėjas ir žmogus**. Monografija apie didį Prūsų Lietuvos rašytoją, dramaturgą, filosofą ir muziką. Knyga bus gausiai iliustruota dokumentiniais nuotraukomis, rankraščiais. Daugelio monografijų autorių ilgai rinko medžiagą, kuri atskleis šio žy-

maus lietuvių sėkmingą veiklą Prūsų Lietuvoje. Knyga jau pradėta rinkti.

A. Merkeliš. **Dr. Vincas Kudirkas**. Tai dar viena mūsų monografijų nepakeičiamo rašytojo knyga, kurią mielai skaitys kiekvienas. „Varpo“ sukakties metu bus naudinga plačiau patirti apie laikraščio sumanytoją ir redaktorių, pažadinusį tautą naujam gyvenimui.

Vydūnas. **Prūsų Lietuva**. Pirmosios dalies vertimas iš knygos vokiečių kalba *Vokiečių-lietuvių santykiai per 700 metų*. Autorius poetiškais aprašymais pristato savo gimtinę, kuri šiuo metu paversta rusiškumo bastionu vakaruose.

A. Vijkas-Kojalavičius. **Lietuvos istorija**. Pirmoji Lietuvos istorija, parašyta Vilniaus akademijos rektoriaus prieš 300 metų. Dabar pirmą kartą leidžiama lietuvių kalba. Lietuvoje jos leidimas buvo sulaukytas.

C. R. Jurgela. **History of the Lithuanian Nation**. Knyga buvo išleista 1948 metais, dabar bus

Atvyksta Arvydas ir Nelė Paltinai

„Margučio“ pakviesti, estradinės muzikos puoselėtojai muzikas Arvydas Paltinas ir solistė Nelė Paltinienė balandžio ir gegužės mėnesį penktą kartą lankysis Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Pirmasis koncertas rengiamas balandžio 26 d. Bostone. Baltimorėje koncertuos gegužės 3 d., Chicagoje gegužės 10 d. ir Detoroite gegužės 17 d. Bostone koncertą rengia Petro Višnio vado vaujama „Laisvės varpo“ radijo programa, Baltimorėje — Alberto Juškaus ir Kęstučio Laskausko vadovaujama „Radijo programa lietuviams“, Chicagoje — Petro Petručio vadovaujamas „Margučio“ ir Detoroite — Algio Zapracko vadovaujama „Lietuviškų melodijų“ radijo programa.

Muzikas Arvydas Paltinas, gyvendamas Lietuvoje, vadovavo Klaipėdos „Kopų balsų“ estradiniam ansamblui, o Nelė Paltinienė buvo pagrindinė šio ansamblio solistė. 1982 metais Paltinai apsigyveno Vakaru Vokietijoje. Arvydas Paltinas mokytojauja Vasario 16 gimnazijoje ir vadovauja gimnazijos chorui ir orkestrui. Taipgi abu dažnokai koncertuoja. Lietuvoje buvo išleistos kelios Nelės Paltinienės įdainuotos plokštelės. Gyvendami Vakarų Vokietijoje, išleido keturias kasetes. Neseniai pasirodžiusia kasetė „Tu, man viena“ bus galima įsigyti Chicagoje ir kituose miestuose, kur rengiami Paltinų koncertai.

Kiti, atvirkščiai, aiškinosi, kad jiems solistai negirdėti ir nežinomi. Ką jau, Brazilis ir Stempuzienė — negirdėti? Juokingi išsisukinėjimai. Tokioms nuotakoms esant, gaila rengėjų komiteto tikrai nuosirdžių ir didelių pastangų. Kiekvienais metais iš eilės rengdami ganėtinai spalvingus koncertus (ir dar konkuruodami su kitais, pvz., „Margučiu“), ką gi tokio gudresnio jie šiam kartui dar būtų galėję sugalvoti?

Galop — pastabėlė ir tiems patiems neatlyginamam darbu persikrovusiems rengėjams. Programiniame leidinyje apstu skelbimų (jų tarpe ir gana įdomių, pvz., Balzekų toks sveikinimas: „Geriausieji linėjimai Draugui, nes jis vienintelis geriausias pasaulyje dienaščių“), bet šykštu esminės koncertinės informacijos. Dar negana suminėti atliekamus kūrinius, reikėtų šokių tokių žinių ir apie pačius atlikėjus. Čia sektinu pavyzdžių galėtų būti Lietuvių operos programos, kuriose laikomasi šiame krašte priimtų informacijos standartų. Pagal tai programinėje knygelėje būtų turėję vietos rasti nors trumpus solistų biografijos, jei ir ne jų nuotraukos. Dabar gi „Draugo“ programoje net nėra koncerto tikslūs datos (pažymėti tik metai). Visai ne pro šalį būtų buvę įdėti ir atliekamų lietuviškų kūrinių tekstus ar bent pažymėti poetų pavardes (Bradūnas yra, tačiau Brazdžionio nėra). Solistai mielai šias informacijas suteiktų, nes jie turi tekstus bei gaidas ir žino, ką dainuos. Be to, kiekvienas muzikas natūraliai linkęs apsiskelbti ir tuo tikslu pasirušęs savo nueito profesinio kelio apžvalga arba reziume. Belieka tai tik suredagavus įtraukti į programą. Ir visa tokia informacija reikalinga tik tam, kad programinė knygelė atliktų eilinę savo kaip kultūrinio įvykio istorinės dokumentacijos paskirtį.

Chicagos teatruose

Imperinio kvinteto koncertas

Chicago turtinga įvairiais renginiais scenose. Čia yra ne vien daug gerų dramos teatrų, stipri Lyric opera, bet būna ir daug puikių koncertų. Pvz., Orchestra Hall, ypač gero rezonanso salėje (220 South Michigan Avenue), kovo 20 d. įvyko iš Bostono atskridusio Empire Brass kvinteto koncertas, tęsiant čia jau 56-tą koncertų sezoną.

Mes daugiausia mėgstame simfoninio orkestro koncertus, tačiau kas dalyvavo šiame pučiamųjų instrumentų kvinteto koncerte, pergyveno didelį pasigėrėjimą, nes buvo atlikti rinktiniai, daugiausia klasikiniai tarptautinio garso kompozitorių kūriniai, o kvinteto dalyviai aukštą kvalifikaciją muzikai.

Kvintetas sudarytas iš dviejų trimitų, prancūziškojo rago, trombono ir tubos. Visi ypač gerai susigrojo. Jų repertuarą sudarė Scarlatti, Froberger, Kreisler, Rossini, Williams, Elgar, Albeniz, Turina, Bach, Bozza, Debussy, Ravel, Mendez, Copland, Bernstein kūriniai, pasižymėję didžiai harmoningu skambėjimu. Publikai gausiai reikiant pasitenkinimą, kvintetas busiui atliko dar ir keletą populiarios muzikos kūrinių.

Koncertų seriją šiemet remia mecenatas Merrill Lynch bendrovė, kuri kviesitiniams svečiams net ir suruošė gausias vaišes. Kas tik šiame koncerte dalyvavo, nuosirdžiai džiaugėsi, galėjęs pasigėrėti tokiu tobulu rinktinių klasikinių kūrinių atlikimu. To buvo galima ir tikėtis, nes visi kvinteto muzikantai yra taip pat dėstytojai Bostono universiteto muzikos mokykloje. Šis kvintetas yra koncertavęs Europoje — Berlyne, Paryžiuje, Amsterdamo, Koelne, Oslo, Stutgarte, Frankfurte, o taip pat ir Tokijo mieste. Yra koncertavęs su simfoniniu orkestru daugelyje JAV miestų. Kvinteto nariai: Rolf Smedvig, Timothy Morrison, Martin Hackleman, Scott A. Hartman, J. Samuel Pilafian. Visi su universitetiniu išsilavinimu ir su gausiu patyrimu.

Panašiuose koncertuose verta dalyvauti. Orchestra Hall salėje atliktų mėnesį vyko še koncertai: balandžio 1 d. pianisto Maurizio Pollini, balandžio 2-4 d. Chicagos simfoninio orkestro, balandžio 5 d. pianisto Andras

Schiff ir Chicagos simfonijos kamerinis koncertas, balandžio 10 d. Chicagos Civic orkestras. Balandžio 12 bus pianisto Anton Kuerti, o balandžio 13 Chicagos simfonijos kamerinis koncertas. Jau tų keletos koncertų suminėjimas rodo, kaip gyvas yra koncertinis reiškimas Chicagoje.

Juoz. Pr.

Marji Bank (Alice) ir Steven Iweich (Minotaurus) Goodman teatro pastatyme „She Always Said, Pablo“. Nuotrauka Kevin Horan

Avangardinis spektaklis apie Picasso

Chicagos pirmaujantis Goodman teatras (200 South Columbus Drive) pastatė ypatingą avangardinio stiliaus dramini-veikalą „She Always Said, Pablo“. Tai labai originaliu būdu vaizdavimas epizodų iš Pablo Picasso gyvenimo ir kūrybos, darant gausius įtarus iš įvairių kitų sričių, net įtraukiant ir šventuosius. Panaudotas libretas amerikietės rašytojos Gertrude Stein, mirusios vežiu Paryžiuje 1946 metais.

Šiame pastatyme scenoje slemka įdomiai perteikiamas Gertrude Stein kūrybos epizodų kaledoskopinis rinkinys, ką galima įsivaizduoti iš programoje pateikiamų scenų pavadinimų: Portretai, Vodevilis, Keturių šventųjų prologai, Paprastai komplikuota ir idomu, Šv. Dvasios vizija, Pagautas už uodegos troškimas, Lopsinė, Šventųjų procesija, Užbaigtas Picasso portretas, Finalas. Scenoje be aktorių matomos ir nešamos Picasso kūrinių reprodukcijos.

Salia Picasso, jo šeimos narių personažų, matome fantastinius įvairių būtybių pasireiškimus. Visą lydi skambi Virgil Thomson ir Igor Stravinsky muzika. Pažymėtina, kad šis pastatymas yra pasaulinė premjera — iš viso pirmą kartą. Atlieka tokių stiprių balsų solistai ir taip įgudę aktoriai, kad vaidinimo slinktis darosi patraukliai įdomi. Daug pasigėrėjimo įneša itin skambūs solo, duetai ir grupiniai dainavimai.

Gausus įnašas režisieriaus Frank Galati, kuris profesoriauja Northwestern universiteto vaidybos skyriuje. Kaip aktorius ir choreografas dalyvauja ir Peter Amster, New Yorko Cortland teatro direktorius, apie kurį programoje pasakyta, kad jis pravedė Lietuvių operos pastatymą Chicagoje. Tarp solistų, aktorių randame Anita Berry, laimėjusią Pavarotti tarptautinį konkursą Mark S. Doss — buvęs Metropolitano operos solistas, Linda Emond reikėsi filme, Bob Heitzinger vaidinęs Broadway teatruose, Steven Iweich studijavęs pas Decroux Paryžiuje, Janis Knox dainavusi Lyric operoje, Carmen Pelton atlikusi vaidmenis televizijoje, Skotų operos dainininkė, Barbara E. Robertson laimėjusi pora premijų, Laurence Russo (Pablo vaidmenį) dirbes Stratfordo Šekspyro festivalyje.

Juoz. Pr.

Solistė Nelė ir muzikas Arvydas Paltinai, šį pavasarį atvykstantys koncertuoti į JAV.

Nuotrauka Jono Tamulaičio